

De ontwikkeling der toegepaste biologie b.v., is voor den landbouw, ook voor den tropischen landbouw, zeker van niet minder betekenis geweest dan de mechanisatie. En zoo zijn er meer factoren te noemen, die tot de verheffing van het stoffelijk levensniveau aanzienlijk hebben bijgedragen.

Tal van bedrijven zijn pas „loonend“ geworden, nadat zij hun afvalproducten hebben leeren verwerken of kunnen afzetten. Een mooi voorbeeld is dat van onze staatsmijnen. Sedert (in 1921) het z.g. slikschuimen ingevoerd werd, kunnen deze naar het oordeel der leiding renderen. Zonder dat schuimen (waarbij zeer aanzienlijke hoeveelheden kool, die anders verloren gingen, behouden blijven; per dag op droge stof berekend, 3100 ton) zouden zij met verlies werken. En datzelfde geldt voor heel wat mijnbedrijven, ook die waar metaal-ertsen gedolven worden. De mechanische installaties zijn betrekkelijk eenvoudig; de kosten vrij gering. Deze vorm van rationalisatie is voornamelijk te danken aan den groei der natuurwetenschappelijke kennis. Het gaat hier dus niet om vervanging van handwerk door de machine, noch om opvoering van het arbeidstempo; zuiver wetenschappelijke ontdekkingen hebben de industrieën geholpen.

Bijna iedere belangrijke onderneming geeft dergelijke voorbeelden; men doet goed den invloed der mechanisatie in den eigenlijken zin des woords genomen op de uitkomsten van verschillende bedrijven niet te overschatten.

Het is hier echter niet de plaats om uitvoering over dit onderdeel van het vraagstuk te handelen. Wij willen meer letten op algemeene verschijnselen.

In het vorige artikel is reeds gewezen op de kapitaalbehoeften der moderne industrieën. Zij kosten bij hun opbouw vaak schatten gelds.

Een van de gevolgen daarvan is de drang tot protectie. De „jonge bedrijven“ moeten „in den eersten tijd“, heet het, beschermd worden, anders dreigt kapitaalverlies. Men wil zekerheid omtrent den afzet. Hooge tarieven en scherp begrensde contingenten moeten zorgen, dat in ieder geval het „binnenland“ afnemer is. Deze min of meer gedwongen consumptie is echter geen bewijs van groote inwendige kracht. Ook de massa der vaste lasten maakt de bedrijven gevoelig. Daarom huilt „het kapitaal“, om zich daarin „vast te leggen“. Vandaar dat het liever werkeloos blijft. Het gevolg is, dat talloze arbeiders geen werk kunnen vinden.

Zóó groot acht onze regeering in dezen tijd de kans van kapitaalverlies, dat zij ondanks den zoogenaamden „overvloed“ van onbelegde middelen, maatregelen neemt om roekeloos gebruik tegen te gaan. Bij het debat over het ontwerp-bedrijfsvergunningswet in de Eerste Kamer, heeft Minister Steenberghe betoogd, dat deze wet tegen kapitaalverspilling gericht is. Zij kan dus nu verbieden, dat bepaalde bedrijven opgericht worden, dat dus ergens kapitaal geïnvesteerd wordt. Ook in een rede voor de „Industriële Club“ heeft Z.Exc. de noodzakelijkheid van het bezit eener dergelijke macht, uitvoerig verdedigd.

Dat zegt iets! Het bewijst, dat de bedrijven veel gevoeliger zijn geworden. Een moderne onderneming kan eigenlijk niet „klein“ beginnen. Zij heeft uitgebreide installaties noodig; haar berekeningen zijn op een bepaalden afzet gebaseerd. Daarom zijn protectionistische maatregelen haast niet te vermijden; daarom wil de regeering zeggenschap over de oprichting, beoordeelen of deze inderdaad in het „belang der gemeenschap“ is.

Nu zegge men niet steeds, dat de „bijzondere omstandigheden“ daarvan de oorzaak zijn. Een dier „bijzondere omstandigheden“ is de moderne productiewijze zelf. En zeker niet degene met het geringste effect!

Bovendien: een van de gevolgen van de ontwikkeling der techniek is de zeer intensieve bewapening. Ook op dit gebied heeft zij zelfvoorziening in verschillende landen mogelijk gemaakt. Althans voor een belangrijk gedeelte. Door de toepassing van de moderne rationele methodes zijn stelsels van improductieve werkverschaffing gebouwd kunnen worden, die kapitalen verslinden. Niet alleen op het terrein der bewapening.

Er is echter nog meer! In een kapitaal-intensief bedrijf past zuinig beheer. Vandaar, dat het arbeidstempo hoog opgevoerd wordt. Immers in den tijd, waarin de kostbare machines werken, moeten zij zooveel mogelijk produceeren.

Het noodzakelijke gevolg daarvan is in de eerste plaats scherp begrensde arbeidsverdeling. De betekenis dezer organisatie hebben wij elders uitvoerig trachten te schetsen.¹⁾

„Wat te denken van den arbeider“, zegt Dr R o z e m o n d ²⁾, „van den arbeider, die jarenlang de zelfde gang gaat naar de zelfde fabriek, waar hij dezelfde handgrepen uitvoert aan dezelfde onderdeelen van producten, waarvan hij dikwijls de samenstelling niet kent, de bestemming niet weet en het nut niet begrijpt?“

„Men behoeft geen zwarte pessimist te zijn om het nut van vele producten der moderne techniek minstens twijfelachtig te vinden, zoodat bij moeizamen, sloopenden arbeid ook de groote troost van het besef zijn plicht te doen tegenover medemensch en gemeenschap nauwelijks bereikbaar is.“

Inderdaad! En zij, die in onze kringen pleiten voor een verdere rationalisatie en mechanisatie, zooals Mr Colenbrander en de hoofdredacteur van „De Opbouw“, mogen niet verzuimen, in hun beschouwingen vooral ook deze zijde van het vraagstuk te betrekken.

„De mechanisatie opzichzelf is een zegen“, zegt de laatste. Wij kennen geen „mechanisatie opzichzelf“. Alleen die in het groote arbeidsverband. En wie iets ervaren heeft van de intense spanning, waaronder de arbeider dikwijls werkt, van het razende tempo, waarin hij zijn dagelijkschen arbeid moet verrichten, die neemt zoo'n uitspraak als boven aangehaald is, niet gemakkelijk over. En wacht ook een oogenblik mel te pleiten voor „verdere rationalisatie en mechanisatie“, omdat deze alleen kan slagen met een nog sterker opgevoerd arbeidstempo en met nog verder voortgaande arbeidsverdeling.

En dus verkorting van den werktijd? Meent men daarvoor te moeten pleiten? Goed, maar dan moeten de consequenties aanvaard worden!

En één van die consequenties is de verdediging van het ploegenstelsel, of de aanvaarding daarvan als een „noodzakelijk kwaad“.

Een arbeidsweek van zes dagen telt 144 uren. Zou een bedrijf, waarin veel kapitaal geïnvesteerd is, kunnen renderen, wanneer zijn machines slechts ongeveer een vierde gedeelte van den beschikbaren arbeidstijd draaien? De vraag stellen is haar beantwoorden. Tenzij de leiding methodes vindt, die de productie nog veel en veel sterker opvoeren.

Men mag er niet aan denken!

Dus het ploegenstelsel! Met de ruïneuze gevolgen daarvan voor het gezinsleven. Leest slechts de ook in dit blad besproken brochure van Dr van H o e k: „Sociale gevolgen van de economische crisis en depressie in Enschedé“, en de daarin aangehaalde artikelen uit het „Textielarbeidersblad“ (orgaan van Unitas; no. van 6 Jan. 1937).

Leerzaam is in dit verband het bekende rechts-geding tegen de kalkzandsteenfabriek „Aernoudt“ (Directeur: Baron van Hardenbroek).

Daarover den volgenden keer.

A.

B. t. B.

UIT DE HISTORIE

Drie sonnetten op den dood van Calvijn.¹⁾

I.

Toen de hemel den theoloog terugnam,
Die op geleerde wijze de onkunde van het paus-
[dom heeft overwonnen,
Zei de aarde, die haar voortreffelijksten schat had
[verloren,
Tot den hemel: „Gij zijt afgunstig op mijn goed“.

„Ik heb“, antwoordde de hemel, „hem, die de
[mijne was, genomen,
En hem bekroond met den prijs, dien hij ver-
[worven heeft door zijn standvastige hoop.
Op aarde kon hij zijn verblijf niet bestendigen;
Want hij was hemelsch, en niet aardsch“.

„Houdt op“, zei de Eeuwige Vader, „en gij zult
[hem beiden hebben:
Want ik heb hem zulk een roemrijken naam
[gegeven,
Dat geen dood, noch vergetelheid, noch graf hem
[zal kunnen vasthouden.

De hemel zal zijn geest hebben; de aarde zal
[behouden
Den roem van zijn naam. En onsterflijk zal zijn
De geest, die in den hemel, en de naam, die op
[de aarde leven zal“.

II.

Ik dacht, dat de dood te vroeg oor, oog en mond
Van dat eerwaardig hoofd had gesloten,
Hetwelk de onschatbare vruchten heeft gehoord
[en gezien
Van zijn voortreffelijk boven-allen-befaamd spreken.

Want nu hoort en ziet zijn lichaam, dat, blind,
[doof en stom,
Opgesloten blijft in het graf, dat het verteren zal,
Niets meer. En zijn bewonderenswaardige mond
Kan zijn geliefde kudde niet meer onderrichten.

Maar als ik denk aan de plagen, die na hem zijn
[komen opdagen,
En bedenk, dat men niets hoort, ziet en bespreekt
Dan verdriet, oorlog en kwelling, die ons zoo
[nauw raken:

Dan zie ik in, Calvijn, dat ge op een voor u
[geschikt tijdstip gestorven zijt,
En dat de dood te prijzen is,
Die uw oor, oog en mond heeft gesloten.

III.

Toen Calvijn dit sterflijke leven
Verwisselde met de eeuwige rust der
[gelukzaligheid,
Veranderde die rampzalige maand Mei, die hem
[ons heeft ontnomen,
Geheel averechts zijn natuurlijk voorkomen.

Mei, die de geheele aarde moet verblijden,
En de velden met groene schoonheid bekleeden;
Mei, die den nieuwen rijkdom moet tentoon-
[spreiden
Van duizenderlei bloemen, die de aarde ons
[verbergt:

Mei heeft ons van alle vreugde beroofd;
Mei heeft zijn groen in rouw en smart veranderd;
Kortom, die Mei was een maand, met de ware
[Meimaand in strijd!

Want inplaats van te geven, heeft hij ons den
[bloesem ontnomen;
Doch hoewel hij dezen aan de aarde ontnam, heeft
[hij niet kunnen verhinderen,
Dat er op de wereld een onsterflijke geur van blijft
[hangen.

De dichter dezer sonnetten.

Het verscheiden van Johannes Calvijn, den grooten Geneefchen Reformator, op 27 Mei 1564, heeft destijds allerwegen een diepe ontroering gewekt, en Antoine de Chandieu aanleiding gegeven tot het vervaardigen van de sonnetten, die wij hier uit het Fransch vertaalden.

De oorspronkelijke tekst is te vinden in het Corpus Reformatorum, Vol. XLIX, col. 176/177.

Behalve de vertaling, die niet een benadering van den oorspronkelijken (rijm)vorm der sonnetten, maar een getrouwe weergave van den inhoud beoogt, geven wij een korte levensschets van den dichter.

Antoine de Chandieu werd in 1534 geboren. Reeds vroeg kwam hij in aanraking met de reformatorische beginselen. Aanvankelijk studeerde hij rechten, doch na te Genève met Calvijn te hebben kennis gemaakt, ging hij zich toeleggen op de theologie.

Predikant geworden, diende hij eerst de gemeente van Parijs.

Door woord en geschrift verdedigde Chandieu met groot talent de „nieuwe leer“. Bekend zijn van hem enkele verdedigingsgeschriften, waarin hij bij den Franschen Koning voor zijn geloofsgenooten opkomt. Om deze reden heeft Chandieu Parijs eenigen tijd moeten verlaten, doch keerde er spoedig terug.

Op grond van zijn relaties, aangenaam karakter en bekwaamheid, wist Chandieu vele vooraanstaande lieden voor de zaak des Evangelies te winnen. Met een opvallende gemakkelijheid bewoog hij zich in de hoogste kringen der aristocratie.

Diverse gemeenten werden door Chandieu bezocht, ten einde gerezen geschillen en moeilijkheden uit den weg te ruimen. In het opstellen van een geloofsbelijdenis ten behoeve van de Fransche kerken had hij een werkzaam aandeel, terwijl hij ook richtlijnen aangaf voor het invoeren eener kerkelijke tucht.

In dit alles betoonde Chandieu zich een getrouw en waardig discipel van zijn hooggeschalten Calvijn.

Toen in 1563 de gemeente van Parijs te gronde ging, stelde Chandieu zich in dienst van alle kerken tezamen, zonder aan een bepaalde plaats gebonden te zijn.

Ten gevolge van het woeden van een godsdienstoorlog werd hij genoot, de wijk te nemen naar Zwitserland, waar hij tot 1570 als balling leefde. Daarna nam Chandieu deel aan verschillende synoden, waardoor hij in de gelegenheid was, vele belangen der kerken te behartigen.

De Bartholomeüsnacht was aanleiding, dat hij andermaal naar Zwitserland vluchten moest. Hier schreef hij werken op theologisch gebied. Ook hield hij voordrachten aan de academie van Lausanne.

Als man van vijftig jaar nam Chandieu, na zijn gezin in veiligheid gebracht te hebben, daadwerkelijk deel aan den strijd der Hugenoten. Als geestelijk verzorger heeft hij het leger van Hendrik van Navarre vele diensten bewezen. Op den duur bleek hij echter tegen de vermoelensissen, die het leven in een kamp met zich brengt, niet opgewassen. Chandieu werd ernstig ziek, doch herstelde, en werd daarna op een dienstreis gezonden, ten einde des Konings gezanten in Zwitserland en Duitschland bij te staan, en Protestantsche vorsten te bewegen, de Reformatie metterdaad te steunen.

Uit deze beknopte schets ziet men, dat Chandieu een veelbewogen leven heeft geleid. Hij was niet alleen geleerde, maar man van de daad tevens!

Zijn levensavond heeft Chandieu onder rustige omstandigheden kunnen slijten. In Genève wijdde

hij zich aan
Bovendien.
Woords.

Diep be-
Protestant-
op 23 Feb-
hem verlor-
krachtig b-
Chandieu
was zeer
Roomsche
Evenals
onder een
Ook als
werk gele-
Rousard b-
vorm, (crv-
vaardigde
Dordrec

ZEN
E

Geweldig
genomen b-
moet nog
naast de s
Bonifatius
het Frank-
In Decem-
den Paus
vangt hem
zijn beurt
„Weet“,
tolische V-
tot ons is
onder onz-
dat met bij
wij dit d
Waarheen
worden. E
voordoen,
beslist, da-
nis worden
in geen g-
Er ware
deze vorst
fatus op
Paus hem
wiens invl
voor hem
groot eer
Daarbij
zich goepe
landen, w.
had. Het
de Paus n
hij wel Be-
zendingsve
deze bisse
hem, Kare
Deze be-
betekenis
een brief
gedateerd
„Gij hebt
van Germ
heeft bevr
en dat ee
gebracht i
arbeid en
Ook Bo
Martel te
7:12 en 74
koning der
uitrichten.
zoo kunne
nen kunne
sche gebre-
deren“.

Met Pip
Als hij zij
leggen, sch
alles wat
Maar de
na zijn he-
gevaren ei
en de wer-
„opdat zij
pen zonde
Voor ee-
zorg van
nabijheid
leven leid-
kleeren ni-
den. Dan i
van die
Hier spi-
voor zijn
hun vijan

1) Zie „Discipelschap in de Fabriek“.

2) Rede voor de N. C. R. V. Zie „De Nederlander“, 18 Dec. 1937. Blad „Voor den Zondag“.

1) Dit nummer verschijnt op 27 Mei. Dat is de sterf-
dag van Calvijn (1564). Redactie.